

סוגיות בדף היומי

ב"ב ל"א: "דאתמר ב' כתי עדים המכחישת זו את זו"

טענה טובה יותר, ואילו הבעל דין השני הצליח להביא עדים לאמיתות דבריו, כאשר יש לנו התמודדות בין מיגו לבין עדים מי יותר חזק, אין ספק שעדים חזקים יותר ממיגו, א"כ כיצד יתכן שכאשר יש לנו עימות בין כת עדים לכת עדים נוספת, ואנו נשתמש בכח נאמנות של מיגו של אחת מן הכתות, והרי מיגו חלש יותר מזוג עדים, אם נביא לכת האחרונה עוד מאה עדים שהכת האחרונה צודקת, האם יהיה בכח תוספת העדים להכריע, וודאי שלא תרי כמאה, אם בכח עדים לא יהיה להכריע כיצד נאמר שהמיגו יכריע, והרי עדים עדיפים ממיגו.

האחרונים מעירים הערה חזקה על תירוצם של תוס. מה קורה כאשר יש עימות בין שתי כתות עדים ביחס למעשה הלוואה, כת ראשונה אומרת שראובן הלווה לשמעון, ואילו כת שנייה אומרת שראובן לא הלווה לשמעון, מה אנו עושים למעשה. הגמ' במס' כתובות כ. אומרת: מהי ההכרעה בגוונא של תרי ותרי, אנו אומרים אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה, היות ויש לנו וויכוח על הממון אם הוא שייך למלווה או ללווה, אנו אומרים שחזקת הממון כפי שהיה עד עכשיו ממשיך להיות, אם אין אנו בטוחים ששמעון הלווה חייב כסף לראובן, אנו משאירים את הכסף בחזקתו של שמעון הלווה, הרי שחזקת הממון הכריעה את הספק. ונשאלת השאלה מה הדין כאשר חזקת ממון מתמודדת נגד עדים, אדם שהוא מוחזק בממונו, ועכשיו יש שאלה אם הוא צריך להוציא את הממון או לא. ראובן תובע משמעון סכום כסף. הלווייתו לך, או הפקדתי בידך, ושמעון מכחיש, לשמעון יש כמונן חזקת ממון, אבל ראובן הצליח להביא עדים המעידים ששמעון חייב את הכסף לראובן, ברור הדבר, שהעדים יוציאו את הממון משמעון לראובן, למרות שלשמעון יש חזקת ממון, העדים חזקים יותר מן החזקה. מעתה יש אפשרות לשאול את שאלת התוס' על ההכרעה של אוקי ממונא בחזקת מריה באופן של עימות בין תרי ותרי, כיצד אנו אומרים שכאשר יש עימות בין שתי כתי עדים, לגבי הוצאת ממון ההכרעה המשפטית היא שהממון ישאר בחזקתו, נמצא שהחזקה היא שמכריעה את הספק, והרי אם יביאו לכת העדים הפוטר את שמעון מלשלם עוד מאה עדים נוספים לא יוכלו מאה העדים הנוספים להכריע את השאלה, כיצד יכולה החזקה להכריע את השאלה, והרי כאשר יש התמודדות בין עדים לחזקה כח העדים חזקה יותר, אם תוס' סברו שבעימות שבין שתי כתי עדים לא יכול מיגו לעזור, משום החשבון של תוס', צריך היה להיות הדין שגם חזקה לא תוכל לעזור, כיצד נלמד לפי תוס' את ההכרעה המפורסמת שבכל תרי ותרי חזקת הממון מכריעה.

האחרונים מיישבים את ההערה כמין חומר. יש שתי בחינות בהכרעה במקום ספק. ישנה הכרעה שהיא מכח הוכחה, וישנה הכרעה שהיא מכח הנהגה. כאשר תוס' רצו שהמיגו יעזור לכת האחרונה להיות אמינה יותר, היה זה משום שהמיגו משמש לנו כהוכחה שהכת האחרונה אמינה יותר, שהרי אילו היתה שקרנית, היתה ממציאה שקר עדיף ביחס להוכחה, אמרו תוס' שלא תתכן בעולם הוכחה טובה יותר מעדים, מה שעוד זוג עדים לא יכול לעשות, לא יכולה לעשות שום הוכחה, לא מיגו ולא שום הוכחה אחרת. מה שאנו מכריעים שבמקרה של ספק אם משאירים את הממון ביד המוחזק, אין זה משום שהחזקה משמשת כהוכחה, אנו אומרים היות ושני עדים אומרים שראובן הלווה לשמעון, ושני עדים אחרים אומרים שראובן לא הלווה לשמעון, המצב של הכסף שהוא ביד הלווה מוכיח לנו שהכת שאמרה שהוא לא הלווה היא הצודקת, אין הדבר כך, בזה שום הוכחה, החזקה כאן היא חזקת הנהגה, התורה כשם שהיא מנהיגה אותנו כמצבים של וודאי, היא גם מורה לנו כיצד עלינו להתנהג במצבים של ספק, כל דבר הנמצא בחזקתו ואין אנו יודעים אם להוציא אותו מחזקתו או לא, אומרת התורה שיש עלינו להנהיג במקרה הזה את חזקת הדבר, מה שהיה עד עכשיו וממשיך להיות אין זה הכרעה בכדי שנשאל כיצד יתכן שכוח החזקה עודף על כוח העדים, אילו החזקה הזאת היתה חזקת נאמנות, חזקת הוכחה, היתה שאלתנו שאלה נכונה, אין נאמנות עודפת על נאמנות של עדים, חזקה זו היא חזקת הנהגה ובחזקת הנהגה שפיר יש לומר שכוון שאין אנו בטוחים מה לעשות עם הממון, אנו אומרים העמד ממון על חזקתו. ביסוד הנפלא הזה ממשיכים האחרונים ליישב עוד כמה וכמה הערות הפוזרות בסוגיות הש"ס מקוצר המצע נסתפק בזה. [האדמו"ר מטאלנא שליט"א]

"אמר רב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה, ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה ל". מחלוקתם של רב הונא ורב חסדא מתייחסת ל-2 זוגות עדים שהכחישו זו את זו, האם יכולה כל כת לבוא ולהעיד מעתה והילך עדויות אחרות, או שיש מקום לומר שכיוון שיש לנו כאן 2 כתות עדים המכחישות זו את זו הרי שיש לנו ידיעה וודאית שאחת מהכתות עברה על עדות שקר, שהרי לא יתכן ששתי הכיתות דוברות אמת, לא ידוע איזו כת שיקרה, האם הכת הזו או הכת הזו, אבל מבחינת האחוזים יש לנו על כל כת 50% שהיא שקרנית. כת שעברה על עדות שקר נפסלת מעתה והילך לכל עדויות שבתורה, האם נוכל לקבל עדויות מהיום והילך מאחת מהכתות. רב הונא סבור "זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה". ז"א ברור שעד אחד מכת זו שירצה להצטרף לעד אחד מן הכת המוכחשת, ושניהם ירצו לבוא ולומר עדות על עניין אחר, עדות זו תהיה פסולה, שהרי מ"נ יש לנו כאן 2 עדים שאחד מהם העיד עדות שקר, אבל כאשר זו באה בפני עצמה ומעידה, דהיינו כל אחת מהכתות יכולה להמשיך ולהגיד כל עדות אחרת שתזדמן לה, זאת משום שאנו מעמידים את העדים בחזקת כשרות, הרי כל אדם כאשר הוא בא לפנינו להעיד, אנו יכולים להסתפק שמא עבר אותו אדם עבירה הפוסלת אותו לעדות, מה שאין אנו פוסלים אדם לעדות, הרי זה כיון שלכל אדם יש חזקת כשרות, וחזקת הכשרות מכריעה את הספק, סבור רב הונא שגם באותם 2 כתות עדים, כל עוד שאין אנו בטוחים ב-100% שכת זו העומדת לפנינו היא השקרנית אין אפשרות לפסול אותה, ולכן כל אחת מהכתות יכולה לבוא מעתה ולהעיד כל עדות שבתורה. אבל רב חסדא סבור "בהדי סהדי שקרי למה ל", אין שום תועלת בעדים כאלו, מפני שיש לנו חשש די מבוסס שהם עברו על עדות שקר, ואין באפשרותנו לקבל עדות של עדים כאלו שהם ספק שקרנים. זוהי המחלוקת בין רב הונא לבין רב חסדא. **תוס' ב"ה ז"ו באה בפני עצמה**, שואלים על דברי הגמ' שאלה מעניינת יש לפנינו ויכוח בין 2 כתות עדים על מעשה אם הוא נעשה או לא, ואנו הדיינים אין בידינו להכריע מי משתי הכתות היא הדוברת אמת, ומי משתי הכתות דוברת שקר, שוא' תוס' יש לכאורה להוכיח שהכת האחרונה היא הדוברת אמת, שהרי אילו הכת האחרונה היתה דוברת שקר וכל כוונתה לא היה אלא להכחיש את דברי הכת הראשונה, שב"ד לא יגמור את הדין ע"פ הכת הראשונה, היה ביד העדים של הכת האחרונה לגרום לכך שב"ד לא יפסוק את הדין ע"פ הכת הראשונה באופן מוצלח יותר, אילו הכת האחרונה במקום להכחיש את המעשה היתה מזימה את הכת הראשונה, אם העדים של הכת האחרונה לא מתייחסים לגוף המעשה, אלא הם מעידים שהעדים של הכת הראשונה לא היו מסוגלים לראות את המעשה, משום שהם היו יחד אתם במקום רחוק, חידשה התורה שמאמינים לכת האחרונה ולא לכת הראשונה, כך גם אם הכת האחרונה תבוא ותעיד שהעדים של הכת הראשונה הם פסולי עדות, משום שהם מחללי שבת או גזלנים או כל עבירה אחרת, לא יוכלו עדי הכת הראשונה להשיב לעדי הכת האחרונה, אנו לא גזלנים, לא מחללי שבת, לפי שאין אדם יכול להעיד על עצמו. נמצא שהכת האחרונה יש לה לכאורה הוכחה שהיא דוברת אמת, אם הם בחרו להעיד על גוף המעשה ולא על גוף העדים יש לנו הוכחה ניצחת לאמיתותם, משום ששקרן בוחר בדרך כלל את השקר הטוב יותר, מדוע עליו לשקר שקר כזה שהוא ימצא בספק אמינות, בו בזמן שהוא מסוגל לשקר שקר כזה שהוא ימצא באמינות וודאית.

תוס' עונים על שאלתם תשובה חריפה: "נ"ל דלא שייך דמיגו יסייעם יותר מעוד שני עדים והרי אפי' אם יבוא עימהם עוד מאה עדים אין נאמנים דתרי כמאה". תוס' עונים כך, מה יהיה אם הכת האחרונה תצליח להביא כראיה לדבריה עוד 100 עדים שיעידו כדבריה, ימצא כאן ויכוח בין כת המונה מאה עדים לבין כת המונה 2 עדים, הדין הוא תרי כמאה. ולכן כאשר נוצר ויכוח בין הכת המונה שני עדים לבין כת המונה מאה עדים, אנו אומרים תרי כמאה, הרי זה כאילו שתי כתות עדים נמצאות בפנינו בעימות, אין אנו מתייחסים למספר שמונה כל כת. מעתה אומרים התוס' חשבון פשוט, מה קורה כאשר יש ויכוח בין שני בעלי דינים, כשלאחד מבעלי הדינים יש הוכחה לאמיתות דבריו בכך שיש לו מיגו, אילו היה שקרן היה טוען